

STM 1920

Sexton brev från Jenny Lind

Av Norlind–Hennerberg

© Denna text får ej mångfaldigas eller ytterligare publiceras utan tillstånd från författaren.

Upphovsrätten till de enskilda artiklarna ägs av resp. författare och Svenska samfundet för musikforskning. Enligt svensk lagstiftning är alla slags citat tillåtna inom ramen för en vetenskaplig eller kritisk framställning utan att upphovsrättsinnehavaren behöver tillfrågas. Det är också tillåtet att göra en kopia av enskilda artiklar för personligt bruk. Däremot är det inte tillåtet att kopiera hela databasen.

SEXTON BREV FRÅN JENNY LIND.

Här nedan meddelade brev, vilka uteslutande hämtats ur Musikhistoriska Museets och Kgl. Musik. Akademiens autografsamlingar, äro valda så, att de må lämna en föreställning om Jenny Linds brevstil och samtidigt ge en liten bild av hennes eget väsen.

»Hon skriver aldrig och mycket ogärna, när hon det måste», meddelar J. A. Josephson i brev till Thekla Knös 1853 efter ett besök hos Jenny Lind. Man skulle härav kunna draga den slutsatsen, att breven skulle vara korta och innehållslösa. Så är emellertid ej fallet. Hon var en ypperlig brevskrivarinna, som lät sin själ vibrera i allt, vad hon satte på papperet. Många brev ha en betagande charme genom den barnsliga omedelbarhet som lyser igenom (se t. ex. nr 1 och 2 här). Hon har lätt för att forma sina tankar och känslor i skrift, och om det här och där finns litet att anmärka på grammatik och rättstavning berör detta ej alls stilen som sådan. Breven äro alla framsprungna ur hjärtats stämningar och vilja ej vara officiella dokument och intyg.

Jenny Lind har skrivit en otrolig mängd brev och detta av många lättförklarliga skäl. Hon hade behov av att öppna sitt hjärta för en vän både i glädje och sorg. Hon litade aldrig till sig själv utan ville städse ha råd av andra. De brev, som skrivits ur dessa bevekelsegrunder, voro ej så få, och i allmänhet äro de de vackraste och innerligaste. Exempel på sådana vän- och kamratbrev äro nr 1, 2, 6 i härvarande samling. En annan sida av hennes karaktär var hennes deltagande för andra, hennes stora hjälpsamhet. De brev, som blevo en följd härav, visa ett ömmande sinne för allt lidande, ett behov att vilja lindra all sorg och nöd. Nr 11—14 höra hit. Till dessa kunna läggas skrivelserna angående de talrika donationerna. Nr 10 kan vara ett exempel på sådana halv-officiella dokument. Då hon under sin glanstid ej tillhörde en enda scen utan ständigt var på resor, måste talrika brev om engagement och villkor avfattas. En viss högtidlig officiell stil måste därvid anläggas. Om hon ändock förblir densamma öd-

mjuka och hjärtevarma Jenny Lind även här, kan det blott bevisa, huru känslan och förståndet alltid gingo hand i hand. Nr 5 är ett glänsande prov på denna sortens brev. Sedan hon en gång nått den stora berömmelsen, bestormades hon även med ansökningar om rekommendationsbrev. Ett av de tusen hon skrev inom denna art är nr 7. På gamla dagar blev hon föremål för en närgången uppmärksamhet av personer, vilka ovillkorligen ville träffa och lära känna henne. Bland alla dessa hade hon att göra urval och sedan ge svar åt dem, som hon ansåg böra få tillträde. Nr 15 ger oss ett prov härpå. Slutligen må ej förglömmas alla de små biljetter med inbjudan till en afton i hemmet, vid högtider, fester, musikaftnar. Nr 8 och 9 äro i detta hänseende dyrbara som prov på den varma vänskap som förenade Jenny Lind och Henriette Nissen-Saloman.

En undantagsställning i hela samlingen intager brevet nr 16, enär det är av sångpedagogisk art. Det är så gott som det enda kända, då Jenny Lind ej gärna yttrade sig i dylika ting och ej heller önskade taga för mycket reflektion till hjälp i sin sångundervisning. Det kompletterar på ett ypperligt sätt den engelska Holland-Rockstro-biografiens kapitel om hennes sångkonst¹. Då detta brev kräver sakkunnig analys har här även medtagits en fackmans omdöme.

Att Jenny Lind ej blott hade att *besvara* brev utan även fick *mottaga* sådana i större antal än andra dödliga, därom tala ej minst de brev, vilka kommit under smekmånaderna i Northampton och som sänts till Washington — emedan de voro ofrankerade!²

T. NORLIND.

[Musikhist. Museet. Äldre avskrift³.]

1.

Paris d. 4 Dec. 1841.

Söta lilla goda Tante — ⁴!

Jag undrar just om Tante kan läsa skrifvet: d. v. s. Svenska! — ja! försök ändå, så skall jag å *min* sida söka att göra tyd-

¹ Sv. uppl. II, 262: »Metoden».

² Se härom s. 183.

³ För Musikhist. Museets brev ansvarar museets föreståndare T. NORLIND; för Mus. Akad:s dess bibliotekarie C. F. HENNERBERG.

⁴ På alla de ställen där tankstreck står efter 'Tante' är ett ord till otydlighet utstruket.

liga kråkfötter — Kommer Tante — ihåg ett odjur som hette Jenny? — Och kommer Tante — ytterligare ihåg att samma odjur en vacker dag begaf sig ut i verlden på »svallande sjö»? — — Det skulle glädja mig, ty det är just jag det, som nu skrifver till Tante. Men inte glömmen man så lätt bort saker och ting här i verlden — och Tante sade ibland att Tante ej var alldeles likgiltig för mig. Det är på de orden jag altså tagit mig friheten att göra mig påmint, i den öfvertygelsen att det ej skulle illa upptagas. Jag mår bra, Tante — lilla, läser och studerar Italienskan, så en vacker dag torde ett Italienskt bref komma min Nådiga Tante tillhanda. Jag har gjort mycket framsteg må Tante tro och arbetar ganska flitigt; det lilla jag var hos Fabror för att taga lexioner gjorde dock att jag hade en god grund; — — Vet Tante — här är ej kallt alls ännu, i Måndags var här 13 graders värme, döm då! och det är rätt väl, ty rummen äro ej gjorda för stark köld. Jag bor hos en Fröken du Puget ett mycket aimabelt och instrueradt fruntimmer, har varit uppfostrad i Sverige, talar Svenska som jag, till och med bättre — än när lilla Tante, och jag finner mig väl hos henne.

Får jag be Tante — vara så god och hälsa de, som vilja ha min hälsning; om 2 år kommer jag hem; och försök på att ej till dess glömma bort *odjuret*, som lofvar att bli *folk* om Tante vill smeka det.

Jenny Lind.

[Musikhist. Museet. Äldre avskrift¹].

2.

Gode Gode Farbror!

Tro mig ej vara likgiltig eller otacksam därför att jag så länge varit tyst, och ej med ett enda ord gifvit Farbror tillkänna hur min verld för närvarande är. Farbror, som jag likväl vet intresserar sig för mig och som alltid bevisat mig så mycken ömhet, och den förste, som snart sagt upptog mig i verlden! nej! jag känner lifligt värdet af allt detta! Jag håller af Fabror som en den tillgifnaste dotter, men hur ofta kom-

¹ Tillhör det förut meddelade; inlagt i samma kuvert och alltså skrivet samma dag omedelbart efter det förra.

mer ej hinder i vägen och hur ofta försumma vi ej våra skyldigheter! Förlåt mig, min Gode Farbror, löna ej ondt med ondt, utan var snäll mot mig, nu som förr; ty kanske har jag aldrig förr så väl behöft vänskap och godhet som *nu!* —

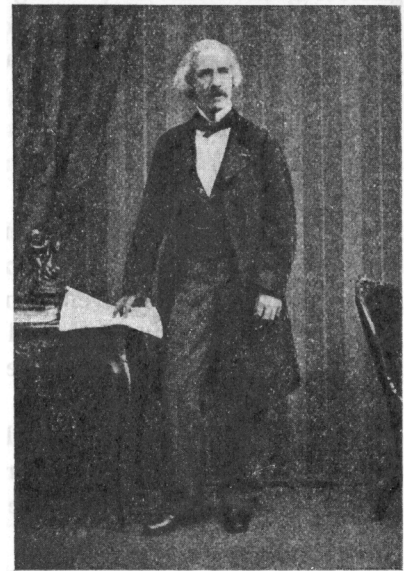
Tusende tack för att Farbror hörde efter mig hos Lindblads för en tid sedan. Desse ädle dyrbara vänner spara minsann aldrig att tala om det som glädjer mig; Hur mår Farbror nu? är det bättre! intet går det ann annat än att vara rask och munter Farbror lilla, det går också lika litet ann att komma mig till mötes med sjukdom då jag vänder hågen mot Norden — hör Farbror! —

Herre Gud! vi ha redan December månad, snart har jag varit borta i ett halft år, det är grymt, liksom väl, att tiden går så fort. Men hvad som är underligt, är att den kan *flyga* fastän sinnet håller sig tungt och ingenting mindre än flyger! men jag talar så Farbror skulle kunna tro att jag är aldeles oförmögen af hemsjuka. så farligt är det väl ej med mig; jag sjunger min skala likaväl. gråter deremellan, men det lättar som man vet, och dessutom vore jag bra olycklig om ej förnuftet segrade, och Herren hjälpte mig. Ack!

ja! Herren är mäktig i de svaga, det är säkert. ännu har jag ej anropat hans barmhärtighet förgäfves; och så länge man kan upplyfta sitt hjerta till hans thron, så reder det sig, som min älskade Sophie Lindblad alltid säger.

Farbror har kanske hört att jag tagit Sångmästare, och har Gudskelof träffat på den, som förstår sin sak. Han är bror till Mme Malibran och Garcia heter han, som Farbror väl vet; charmant method, och var det i Grefvens tid jag kom hit för att få bort alla fula vanor, jag af behof hade tagit mig. ty min

¹ H. Nissen var Garcias första svenska elev.

Manuel Garcia.

Orig.-fotografi i Musikhist. Museet med personlig namnteckning av Garcia till Henriette Nissen-Saloman¹.

röst var mig ibland så seg, att jag måste ordentligt »bända» på den, för att få den i gång. Allt detta tål ej Garcia; är en hufvudfiende till just mina fel, och han hoppas att det skall bli bättre. rösten är betydligt bättre mot hvad han hvar; och Drillen har jag fått, Farbror lille! och jag försäkrar, att den dag, jag den fick, gjorde ordentlig Epok i min lefnad! —

Italienska Opran hör jag 3:ne gånger i veckan och det är obeskrifligen nyttigt och roligt. hvarje representation är den hälsosammaste lexion för mig. det är en stor njutning för hvem som helst. mycket mer för en Musicus. *La Blache* är dock den jag sätter högst af dem alla. *Grisi* och *Persiani* äro alldeles förtjusande hvar på sitt håll. men han är hwerldens 9:de underverk (ty Trollhättan är ju det 8:de har man sagt mig). —

Dessutom är här mycket annat vackert att se ock höra i synnerhet deras comedier äro charmanta. ty Fransyska Opran är eljest ej *nu* något mycket utmärkt. i qväll vet Farbror skall jag gå och höra *Wilhelm Tell*, hvaruti en tunnbindare från Rouen skall uppträda. jag har en gång hört honom i den Stumma från Portici, der han var Masaniello och sjöng ovanligt musikaliskt och rent. Dessutom bevisar det att menniskan har förtjenst och anlag, då han endast varit i Paris några månader ifrån att bus bas komma ur verkstaden på Stora Operan i Paris! — M:lle Rachel är en ståtlig Actrice — men har dock förlorat det som i mina ögon gjorde henne än ståtligare — behöfver jag säga Farbror hvad? — och nu må jag väl sluta med att be Farbror alltid hålla litet af mig — intet glömma bort mig, utan komma ihåg mig, alltsedan den tiden jag, fick wara Farbrors kråka och stod på dynorna och sjöng. —

Farväl tänk

på sin tillgifna
*Jenny Lind*¹.

[Musikhist. Museet. Orig.-brev].

3.

Köpenhamn d. 16 sept. 1843.

Goda Fru Trägårdh!

Det är ej mitt fel att jag dröjt så länge innan jag kunnat öfversända Fru Trädgårdh desse rader som skola gifva besked

¹ Detta brev om de stora konstnärerna i Paris torde jämföras med J. L:s brev till fru Lindblad d. 26 nov. 1841 (HOLL.-ROCKSTRO, sv. uppl.

om mitt inträffande på Råbelöf, ty de goda Köpenhamnsboerne har hållit mig något fast. Likväl vill det nu synas som skulle jag komma loss och efter att i qväll sjungit mitt farväl till Publiken, om måndag begifva mig tillbaka till mitt älskade Sverige. om tisdag ger jag soirée i *Lund* och reser genast på onsdagen d. 20 dennes kl. 4 på morgonen åt Christianstad hem till Herrskapets gård, der jag, om jag vågar besvåra dermed, skulle vilja utbedja mig ett enda ord af Fru Trägårdh, eller om hästar finnes der, i fall bonden ej vill köra längre. Jag tror Ljeutenanten nämnde något om att hästar skulle finnas mig till möte. Likväl är jag ej säker; får jag ytterligare bedja Fru Trägårdh vara så oändligt god och be Herr Ljeutenanten beställa hästar till Carlsrona för påföljande dagen, eller d. 21 kl. 5 på morgonen stannade jag i än större förbindelse hos Herrskapet än förut. —

I hopp nu att ej synas för oförsämd efter att ha gjort så mycket besvär får jag ödmjukligen anhålla om min compliment till Herr Hof-Marskalken och till Ljeutenanten samt en helsning till lilla Sophie från

Fru Trägårdhs
altid tacksamma
och ödmjuka tjänarinna
Jenny Lind.

[Musikhist. Museet. Orig.-brev¹].

4.

Min nådigaste Fru Trägårdh!

Jag hade som väl är bekant, för någon tid sedan äran emottaga ett bref från Herr Ljeutenanten, i hvilket Herr Ljeutenanten på det vänligaste och mest godhetsfulla sätt bjuder mig till Christianstad, och till Herrskapet; men tillika ber mig skriva ett litet svar till den person jag nu tager mig friheten att besvåra med dessa rader. — Var därför ej ledsen på mig goda

s. 116.) och till J. A. Josephson d. 17 febr. 1842 (L. DAHLGREN, Granarna på Kungsängsgatan s. 120).

¹ Odaterat, men torde ha skrivits i början av juli 1844.

Fru Trägårdh, men tillåt mig först och främst att på det innerligaste få aflägga min stora tacksamhet för all artighet och godhet Herrskapet bevisade mig och M:lle Johansson, samt bedja Fru Trägårdh vara förvissad om att jag aldrig skall förblifva otacksam därför. —

Hvad mitt besök i Christianstad för i år vidkommer, så torde jag få slå det nöjet ur hågen, min goda Fru Trägårdh, emedan jag ämnar att directe härifrån begifva mig till *Ystad Stettin Berlin* och slutligen — *Dresden*. och ej uppehålla mig någonstädes i Sverige. Som jag den 12 lemnar Stockholm, och tiden är dyrbar, måste jag, på det högsta ledsn häröfver, bedja Herrskapet ej vänta mig; men, går det an, så låt mig få hoppas att då jag ett annat år blir ledig, Herrskapet tecktes bevisa mig samma vänskap och godhet som förr! —

Jag törs ej för länge upptaga Fru Trägårdhs utan tvifvel dyrbara tid, men ber att få framföra min Compliment till Herr Hof-Marskalken med en varm tacksägelse för Herr Hof-Marskalkens mot mig visade godhet, samt slutligen en hälsning till Fru Trägårdhs Herr Man; och om Herrskapets lilla Dotter möjligen skulle komma ihåg mig så var så god och säg, att jag kommer mycket väl ihåg henne! — M:lle Johansson ber att tillika med mig få inneslutas i vänlig åtanka.

Med största aktning har jag äran
vara min goda Fru Trägårdhs
tacksamma
Jenny Lind.

[Över första sidans marginal:]

Om Herrskapet på Hvit-skjölfe råkas, så var nådig och framför min compliment.

[Musikhist. Museet. Äldre avskrift.]

5.

Eders Excellens!

Jag känner mig lika tacksam som smickrad öfver det bref jag haft äran emottaga från Eders Excellens och skyndar att besvara detsamma. Den godhet jag alltid i Stockholm rönt har således ännu ej tagit slut! och hur tacksam känner jag

mig ej deröfver! — men hvad jag nu ämnar mig taga friheten att skriva, hoppas jag ej skall komma Eders Excellens på mindre goda tankar om hvarken min caractère eller fosterlandskänsla. — — —

Jag börjar därför sålunda: i fem års tid — eller mera — har jag redan sjungit i Stockholm och under denna tid nedlagt mina ungdomligaste krafter, *slösat* nästan med mina gåfvor derofvanifrån — och har derföre i behåll — Publikens och många vänners för mig så dyrbara och kära välvilja — men för min framtid — *intet intet!* mina resor — min konstutbildning har jag genom de medel jag medelst conserters gifvande i *småstäder* kunnat inbringa — kunnat verkställa och står således aldeles sjelfständig, ty Stockholm har därtill ej det ringaste bidragit. Nu är stunden kommen, då jag kan se med trygghet i framtiden, och ingen som vill mig väl bör förundra sig öfver, om jag på 2 eller 3 år blir Stockholm litet otrogen, då jag på denna nyssnämnda tid kan förtjena ihop en förmögenhet, som gör mig *oberoende* och skänker den af mig sedan för länge tillbaka uppkomna önskans uppfyllelse att bli theatern qvitt — då denna tid är tilländalupen — eller då jag en dag blir *oberoende* vill jag gerna återkomma och sluta *der*, hvarest jag började. Anse mig intet otacksam Eders Excellens, om jag således ej antager det förslag Eders Excellens varit så oändlig god och gjort mig, men mina skäl äro — åtminstone för *mig* giltiga! först bekänner jag upprigtigt — skulle det kosta på mig att lefva åtskilliga Personer till en slags last; och genom *någras* uppoffring känna mig beroende, då jag alls intet behöfver det. ty härute hoppas jag kunna göra opp mina affärer på ett par år högst, och således redan långt innan *fem* år kunna sluta, och med medvetande af att ingen uppoffring af *enskildta* blifvit för mig gjord. Sedan Eders Excellens älskar jag för högt min konst för att ej vilja gå deruti så långt som möjligt. här ute är ett artistlif, härute kan jag lära mer, men hemma intet — och slutligen Eders Excellens nödgas jag bekänna att för nästa vinter är jag redan sedan mitt första uppträdande i Norma engagerad — både här och i London, och kan *omöjligt* visa mig kall för all den gränslösa godhet jag här åtnjuter och den önskan Hans Maj:st hyser att behålla mig här för nästa vinter. ett bevis på om Stockholm är mig kär bör det ändå vara, att jag likväl alltid förbehållit min frihet för några veckor där; ifall man skulle vilja min närvaro der

ibland — — — i vår — i April kommer jag åter — och hoppas då få den äran att personligen aflägga min djupa tacksamhet för Eders Excellens vändliga godhet för mig. jag vet fullkomligt att värdera densamma, ty jag inser hvilken möda Eder Excellens skulle hafva förorsakat sig genom arrangerandet af en subskription. lika svensk som god — och lika tacksam för all godhet, ämnar jag städse förblifva och skall genom arbetssamhet och framsteg på konstens bana och bevarandet af det bästa jag äger — neml. mitt goda namn och rykte — alltid söka visa min sträfvan att förtjena all *ömhet* jag åtnjuter!

Med djupaste tacksamhet har jag äran framhärda
Eders Excellens

ödmjukaste tjänarinna
Jenny Lind.

Berlin d. 20 Jan. 1845.

[K. Musik. Akad:s Bibl. Lovéns autografsamling].

6.

Min gode Gustaf¹.

Jag har en sorglig nyhet att ge dig. Jag anade ej då jag sist skrev dig till att jag skulle så snart få ge mig af på utländsk botten. Jag befinner mig som du ser i Ystad för att afgå till Berlin och Cöln. hvarest drottning Wiktorina från England väntas. och kungen i Preussen har skickat bud på mig, ock gjort afseende på att jag skulle komma, så jag kunde omöjligt annat än åtlyda K. M:s befallning. nu är saken den, att som jag ej kan vara ledig från den affären förr än i slutet af Augusti, och jag intet har något att göra hemma igen så tror jag ej jag kan komma åt Carlskrona. emedan jag omöjligt kan säkra någon tid ser du. ty jag har ända från första dagarna af September fastställt engagementer. en olägenhet är det också med ångbåtarne som blefvo svåra att invänta emedan Carlskrona ligger så illa till för mina resplaner. och när jag engång är i Tyskland så kommer jag ej [så] lätt lös.

¹ Adressen är till musikläraren G. WINROTH, Carlskrona. Avsändningsort och datum bortklippta. Poststämpel Ystad 4/8 1845.

Det gör mig därför grufligt ondt min bäste Gustaf att du måste hjälpa dig mig förutan. men det lofvar jag dig, att så fort jag kommer åt svenska kusten igen, så sjunger jag för dig. till dess måtte väl dina bröder kunna ligga i litet förskott för dig. i den öfvertygelsen att du inser att mitt skäl är fullkomligt giltigt och att all den stund jag är i Tyskland jag ej rår — beder jag om ursäkt för mitt slarf. men brådska är dertill orsaken. samt är och förblifver din gamla väninna

Jenny Lind.

[K. Musik. Akad:s Bibl. Lovéns autografsamling. Intyg för konsertmästare A. RANDEL].

7.

Da ich erfahre dass der Herr Consertmeister A. Randel aus Stockholm, eine Reise nach Deutschland beabsichtigt um dort seine Compositionen bekannt zu machen, und ich oft Gelegenheit gehabt, die Aufführung mehrerer beizuwohnen, kann ich, um den Herrn Consertmeister meine aufrichtige Theilnahme zu erzeugen, nicht umhin, selbigen auf's dringendste an alle Künstler und Musik-Verleger Deutschlands, die sich meiner noch freundlich erinnern, als einen Künstler zu empfehlen, der mit wahren und reinen musikalischen Gefühle, jede Kenntniss der Form und Instrumentation, in hohen Grade vereinigt.
Stockholm d. 12 April 1848.

Jenny Lind.

[K. Musik. Akad:s Bibl. Brev till H. Nissen och S. Saloman nr 93].

8.

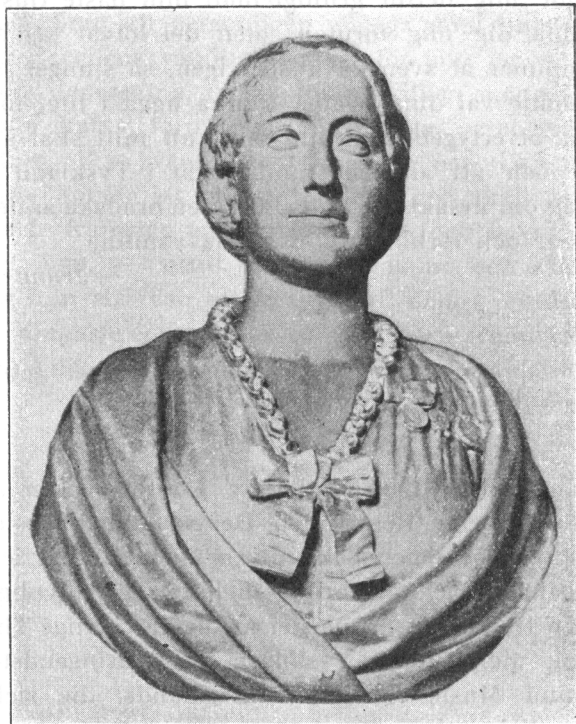
Min goda Henrietta¹.

Om det roar Herrskapet att komma; så är vår Quartett i
qväll kl. $\frac{1}{2}$ 8.

Vänskapligen
Jenny Goldschmidt.

Fredags morgon d. 12 dec. 1856.

¹ HENRIETTE NISSEN-SALOMAN. »Kvartetten» bestod bl. a. av OTTO GOLDSCHMIDT, violinisten FRANZ SCHUBERT och violoncellisten F. C. KUMMER, se T. NORLIND, J. Lind s. 189.

Henriette Nissen-Saloman.
Efter orig.-byst i Musikhist. Museet.

[Musikhist. Museet. Orig.-brev].

9.

Dresden Måndag 22 Dec. 1856.

Min bästa Henrietta.

Skulle Herrskapet inte hava annat att göra på *Julaftonen* så ären I välkomne till oss vi hafva en hel enkel jul — men der ett barn finnes, finnes också alltid träd ok julfröjd.

Kl. emellan 7 och 8 vilja vi då vänta Herrskapet.

Din vänskapligt tilgivna
Jenny Goldschmidt.

P. S. Naturligtvis menar jag d. 24. d. om onsdag afton.

Dresden *Wärdy*
22. Dec. 1856.
Min kärte Henrietta
Välsk Herrskapet
vi hafva annat
att göra på *Julaftonen*
och ären I välkomne
till oss vi hafva en
hel enkel jul — men
der ett barn finnes
finnes också alltid
träd ok julfröjd
Kl. emellan 7 och 8

vilja vi då vänta
Herrskapet
din
vänskapligt tilgivna
Jenny Goldschmidt
P. S. Naturligtvis
menar jag d. 24. d.
om onsdag afton
.

[Brev, skänkt till K. Musikaliska Akademiens Bibliotek av Lektor DANIEL FRYKLUND. Endast namnteckningen är av Jenny Lind].

10.

Till Expeditions Secreteraren och Riddaren Herr Berndt Otto Nycander.

Den af undertecknad stiftade Fond till Rese Stipendier åt unga män och qvinnor af Svensk härkomst, hvilka, begåfvade med utmärktare anlag för Musik, Måleri, Bildhuggeri eller Arkitektur, söka att, efter förberedande Studier och inhemtad undervisning i hemlandet, tillegna sig den möjligen högsta utbildning i främmande länder, har numera vunnit den kapitalstyrka att ett Rese Stipendium kan med nästinstundande år utgifvas.

På det de ansökningar i detta hänseende, hvilka till Fondens Förvaltare aflemnas, måtte, innan Stipendiat utnämnes, blifva underkastade sorgfällig och rättvis pröfning af de mest erfarne och sakkunnige domare inom Hufvudstaden, är det undertecknads lifliga önskan och på samma gång ödmjuka anhållan, hvilken torde få på detta sätt framföras, att Herr Expeditions Secreteraren behagade åtaga sig, gemensamt med de å bilagda förteckning upptagne Herrar och Män, till hvilka undertecknad ämnar göra enahanda framställning, att efter anmodan af Fondens Förvaltare sammanträda, för att i anledning af de ansökningar, som kunna inkomma och till pröfning hänskjutas, yttrande och förslag benäget afgifva; och vågar undertecknad tillförse sig Herr Expeditions Secreterarens wälvilliga medverkan till ernående på värdigaste sätt, af det ändamål Stiftelsen åsyftar.

Stockholm den 21. Augusti 1862.

Jenny Goldschmidt.
född Lind.

[Musikhist. Museet. Orig.-brev].

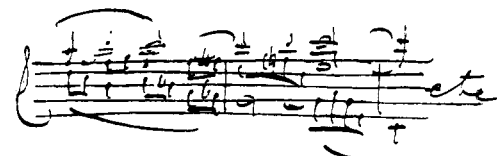
11.

Cannes. 3:dje Söndagen i Advent 1865.

Min älskade Tante.

Att jag af sannt hjärta deltagar i edra sorger och fröjder hoppas jag ej kan numera vara å eder sida något tvifvel underkastad — ok derföre må jag här uttrycka mitt aldra varmaste

deltagande för Eder nya sorg mina älskade, ärade vänner! När Tante skref att Hjalmar var häftigt sjuk i den fasliga charlakansfebern började jag straxt frukta den stackars, stackars Louise! hvilka stormar gå öfver hennes unga lif — blott en moder kan förstå hennes sorg. Jag är så öfvertygad att Louise tar detta nya kors med stilla undergifvenhet — men jag fruktar den smärtan blir värre i längden än hennes första sorg, ty, hvad kan jämföras med moderssorgen. Gud vare henne nådig! Man kan väl efter en tid säga att barnen som dö i sin oskuld äro bäst bevarade, ok att denna farliga hverlden, så full af

In remembrance

Erinbaugh
19th April
1856
Otto Goldschmidt
Jenny Goldschmidt
born Lind

Autografblad i Musikhistoriska Museet. Noterna samt det skrivna av Otto Goldschmidt; J. Linds namnteckning däremot av henne själv.

frestelse, är en skärseld för en ok hvar — Men sorgen vill dock ta ut sin rätt trots alla tröstegrunder!

Måtte nu den kära Emmas små barn vara friska — och intet slag träffa deras kärleksfulla hem.

Var god älskade Tante ok sänd innerliggande till Louise vid tillfälle.

Jag med mina 2:ne små är nu långt bort i hverlden! Jag hitkom för 10 dagar sedan resan gick präktigt. Barnen äro så snälla på resor att de äro ingen till besvär. Her är innerligen herrligt. Sådan sol — sådan himmel! Her blomstrar rosor — oranger — cactus — aloe etc. — ok i vår, så omkring Febru-

ari — Mars — April — måtte det komma att se magiskt ut. Stora trädgårdar med apelsinträd — äfven Palmen växer här.

Medelhafvet ser så blått ut! Men en ganska skarp nordostvind kan äfven blåsa här — men den alt oplifvande solen skingrar all kyla — sådana berg! Vi äro omgifvna af olivträd — rosor — oranger. Jag har ett aldeles snällt litet hus. Mycket litet — men uppe på en höjd, så jag dominerar hela trakten. Våra närmaste grannar vid *Oak Lea* bo straxt bredvid. Med Guds hjälp får jag min älskade Otto och Walter hit om *lördag* — ok så hoppas jag med dem få fira den härligaste af alla jordens fester!

Adieu! Älskade Tante — Warma hälsningar till morfar samt alla öfriga i familjen — måtte Sven blifva bättre — och må han ej försmå vårt förslag om Londen ok så vare Gud med Eder mina älskade vänner!

Altid din tacksamt tillgifna
äldsta dotter

[Över marginalen å sista sidan:]

Sötaste vän — hälsa hjertligen Charlotte Murray om hon råkas!!!

[Över marginalen å första sidan:]

Just nämn åt morfar, att Louises lilla flicka skall ha hvad Hjalmar fick, ok att således ingen indragning kommer att Louise å min sida vederfaras!

Maison de Loup à *Cannes France*. Alpes Maritimes.

Oak Lea Wimbledan Park dec. [1868].

12¹.

Min snälla M:lle Thilda.

Lilla hunden kom ganska riktigt hit för kort tid sedan,

¹ Detta brev finnes meddelat i Stockholms Dagblad d. 10 febr. 1918 och där försett med följande inledning: »När Jenny Lind 17-årig och obetydlig skulle debutera på teatern, ställde direktionen till hennes förfogande en enkel vit tvättklänning, ingalunda ägnad att göra sig på scenen. Flickebarnet grät och var mäktigt bedröfvad, tills ett par av det dåtida Stockholms mest bekanta modesömmerskor, fröknarna Sophie och Louise Fröberg, förbarmade sig över den unga sorgen och skänkte

efter att hafva varit långt förut förkunnad, det är bra snällt af M:lle Thilda att göra ett sådant arbete för mig och jag skall nyttja den med stor tacksamhet för den flitiga gifverskan.

Vi hafva en liten svart, skottsk hund och när hon först såg vitingen så blef hon högst förtörnad och ville bita honom — var det ej en komplimang.

Jag förmodar jag törs ej gräla på M:lle Thilda för den tid, möda och pengar presenten kostat, så jag säger ingenting, men hoppas att, som jag nu har tvenne så väl arbetade saker af M:lle Thilda hon ej nånsin mer faller på det orådet att förstöra sina ögon med att arbeta sådana saker åt mig. Jag hoppas hälsan är god — åtminstone så att M:lle Thilda ännu kan vara verksam, ty eljest blir lifvet långt och svårt.

Gud vara med henne käraste barn i alla tider.

M:lle Thildas vän
Jenny Lind-Goldschmidt.

[Musikhist. Museet. Orig.-brev.]

13.

Oak Lea Palmsöndagen 1869.

Min stackars M:lle Thilda.

Jag skrifver väl ej gärna brev på *Palmsöndagen* — men hvad jag har att orda om är af den natur, att det väl kan harmoniera med mina högsta åsikter. — Först vill jag af alt hjerta uttrycka mitt varma deltagande för den oersättliga förlust M:lle Thilda i sin kära Mosters död lidit — den gamla följdes till grafven af ett sannt älskande hjerta — ok medvetandet af att ha gjort sin plikt i all kärlek mot den gamla bör ju vara en tröst. Vår Frälsare som fordrar vårt hjerta odeladt — må i sin nåd ge M:lle Thilda klarhet att inse att vi ej äga rätt att så förlora oss i saknad öfver en vän vi hållit kär — men att just denna varma kärlek för det skapade tinget måste helas i den rätta consten: Neml. till tilbedjan af Honom, som tog våra synder på sig, ok led korsets död för att visa oss vägen

debutanten en elegant toalett. En sak, som Jenny Lind aldrig glömde. Hon underhöll länge korrespondens med de båda damerna och med deras fosterdotter fröken Thilda Fröberg, till vilken detta brev är skrivet». [Musikhist. Museet. Utklipp ur tidningen].

till Fadren ok försona oss med *Honom*. se upp därför till sin Frälsare ok anse ej sitt lif hvarken *uselt* eller meningslöst — därför att *hon* är borta som gaf lif och värme åt hjertat. Lifvet har många plikter kvar — vår uppfostran fordrar att vi skola arbeta så länge vi andas — ok derigenom att vi söka efter bästa kraft att kunna blifva nyttiga för våra medmenniskor blifva vi sjelfva rensade, tvättade och klarseende. Detta alt är nu en inledning till hvad jag egentligen i dag har att säga.

Det träffar sig så att jag i detta ögonblick behöfver en person i mitt hus; och gärna skulle jag vilja hafva en svenska.

Skulle möjligen M:lle Thilda vara med *god hälsa* d. v. s. åtminstone intet *sjuklig* af sig — ok tro sig kunna åtaga de plikter jag vill klart uppteckna — så vore det mig kärt om jag kunde tillbjuda M:lle Thilda en verkningskrets — hem ok skydd åtminstone *på ett försök*. men är M:lle Thilda svag eller sjuklig — så går det naturligtvis alls icke för sig — detta är mitt första vilkor. att M:lle Thilda för ögonblicket ej kan vara annat än ytterst medtagen — det begriper jag nog, men sådan opasslighet kan snart afhjelpas med god föda ok reguliert lefnadssätt.

Jag behöfver en person som kan *tvätta, kamma, bada, gnida*, hålla i ordning garderoben af mina 2:ne barn. Jenny är 12- ok Ernst 8. De äro under mig ok gouvornanten, så det är naturligtvis endast deras kroppsliga skötsel jag behöfver. de skola vara färdiga precis en quart före 8 hvarje morgon — badas på qvällarna — deras kläder sys hemma — min kammarjungfru syr alla mina ok Jennys kläder — men hon behöfver hjälp i sömnad, således skulle M:lle Thilda äfvenledes sy ok laga min mans saker från tvätten, med ett ord — göra i den vägen hvad som kan förekomma, äfvensom taga vara på min äldste sons kläder (lagning) då han kommer hem från skolan.

Betjenten håller reda på alla *klädes-kläder*. Kammarjungfrun tar ut till tvätt — men M:lle Thilda skulle hjälpa mig med att *damma* fina saker i salongen — lägga upp desert — ok sådana der småsaker.

Mitt folk är mycket hederligt — länge i huset men om M:lle Thilda ej önskar äta med dem så kan M:lle få sin mat på sitt rum. men min kammarjungfru är en så stilla person — och uppför sig som en dame — så M:lle Thilda fick i henne sällskap — engelska språket lär M:lle Thilda sig nog snart.

Jenny förstår litet svenska. Min man talar väl svenska ok vår gouvornante förstår äfven svenska. Jag reser till Hamburg i början af april — till *Wiesbaden* i Maj — Min man med barnen komma efter i juni, derefter till Schweiz ok vintern ämna vi tillbringa i södra *Frankrike* i *Cannes*.

Jenny Lind med make och barn (42).

Efter fotografi tagen i Stockholm 1860. Orig. i Musikhist. Museet.

Skulle M:lle Thilda finna sig vara i stånd att åtaga sig denna platsen hos mig — ok skulle M:lle Thilda fylla den väl ok samvetsgrannt så är hennes framtid derigenom så godt som betryggad, men hälsan är det första. Jag ber föröfrigt ingen fruktan, ty jag hyser förtroende till M:lle T:s character ok samvetsgrannhet.

M:lle har ju lärt litet hår-klädsel? litet gymnastik? ok förstår litet Franska, tror jag? syr utmärkt det vet jag — men hur är det med ögonen!

Har M:lle Thilda ännu sina *tänder* i behåll — ok hur gammal är M:lle Thilda? Allt detta måste jag veta ordentligt — *lön* ville jag ge — men kan M:lle Thilda komma så måste M:lle vara i Hamburg de första dagarna af maj! Om allt detta skall jag vidare skriva när jag hör från M:lle Thilda, men detta måste ske genast, ty jag reser härifrån d. 5- 6- eller 7:de april sednast — och måste söka en annan person för barnen *innan* jag far i fall M:lle Thilda känner sig ur stånd att antaga mitt förslag. —

Gå upp till M:lle Josephine Åhmansson [Åhmansson]¹ som bor vid stora Humlegårds gatan N:o 10. Tala med henne — hon har varit hos oss i så många år. Hör vad hon säger rådgör med henne. Om hon finner M:lle Thilda stark ok passande så är ingen fara. Jag är ej rädd för annat än *hälsan* — det öfriga känner jag. —

Hofrätts-Rådet Munthe vill godhetsfullt ge M:lle Thilda begrafningskostnaderna — ok sorgkläder — så lemna till Hofrätts-Rådet räkningarna ok han betalar det.

Om M:lle Thilda kommer ut till mig — så köp ej mycket — blott hvad som behöfs att se ordentlig ut, kläder äro billigare ok bättre utomlands. Gud styre allt till det bästa, kära barn — sänd svar så *snart* hon möjligen kan efter att ha talat med M:lle Åhmansson ok Gud styre allt till det bästa.

Vänskapligen
J. L. Goldschmidt.

P. S. Hvarför jag gör så mycket afseende på *hälsa* är att jag hittills haft vanligen sjukliga personer att ta vara på — detta kan jag numera ej tillåta i mitt hus, då jag själf ofta är illamående — ok barnen så lifliga — så sunda — så starka — att en svag person ej passar för dem. men ett *hem* kan jag tillbjudas om M:lle Thilda kan skilja sig från Sverige — men hvad har Sverige att bjuda på?

[Snett över marginalen å första sidan:]

P. S. Svara noga [på] alla mina frågor. Finnes skuld — så vill jag betala den.

¹ Om henne se s. 166.

[Musikhist. Museet. Orig.-brev].

14.

Oak Lea $\frac{7}{4}$ 1869.

Min goda M:lle Thilda.

Hur skulle jag kunna annat än fulkomligt gilla de skäl som hindra M:lle T. att antaga min proposition. Jag finner det aldeles naturligt att under sådane omständigheter det gamla hemmet med alla sina associationer föredrages. Således vare det långt från mig att tadla M:lle T. för afslaget. Nej! tvertom — hela M:lle T:s bref visar att jag riktigt bedömt M:lle T:s character. Nu har jag bett Herr Hofrätts-Rådet Munthe att ge M:lle Thilda, först:

1:o. Begravnings omkostnaderna.

2:o. Betala skuld i hvilken M:lle Thilda otvifvelaktigt måste råkat — på det att ett nytt lif ej begynnes med gammal skuld.

3:o. att ge M:lle Thilda 50 Riksmünt för sina sorgkläder.

4:o. att från och med d. 1:sta Juli 1869 M:lle Thilda får åtnjuta årligen 100 Riksdaler Riksmünt — till hjälp för hyra, etc.

Gud vare med henne kära barn. När nöden klämmer — skrif till sin gamla vän

Jenny L. Goldschmidt.

[Musikhist. Museet. Orig.-brev. Hildegard Werners brevsamling].

15.

Bästa Fröken Werner¹.

Den enda tid hvilken är mig möjlig att emottaga Edert besök är i morgon eftermiddag kl. mellan 2. eller 3.

Jag är just särdeles sysselsatt de nästkommande fyra dagarna men vill se Fröken på en liten stund om den utsatta tiden passar.

Ödmjukeligen

J. L. Goldschmidt.

1 Moreton Gardens. Bottores.

South Kensington.

Janu. 9. 19. 1877.

¹ HILDEGARD WERNER, f. 1834 i Sthlm; bodde sedan 1871 i Newcastle där hon 1885 grundade en musikskola; † där 1911.

Jenny Lind med sin äldste son Walter (41).

16¹.

»Bättre *sent* än *aldrig* säger vårt gamla svenska ordspråk — måtte det komma mig till godo vid detta tillfälle, ty *långt*, långt före detta skulle jag ha svarat på Herr Professorns bref, men då det ankom var det mig omöjligt att egna mig åt dess besvarande och törhända blef jag litet *skrämd* också vid idén att se mina åsikter framlagda inför Committén (hvilket Herr Professorn sade sig ämnat göra, när svaret från mig skulle an-

¹ Detta brev är skrivet till prof. O. BYSTRÖM som svar å en anhållan att få veta något om hennes sångkonst. Det meddelades första gången i Nya Dagl. Allehanda d. 26 juni 1910. I MARIA HOLMSTRÖMS Jenny Lindbiografi upptogs det (s. 250) i utdrag. I Aftonbladet d. 13 april 1914 stod det för andra gången att läsa och då med här upptagna slutord av G. W. BRATT. I Nya Dagl. All. säges det, att brevet är daterat: Oak Lea, Viktoria Road, London, den 2 juni 1868, i Aftonbladet [sannolikt felaktigt] den 2 januari 1868. [Musikhist. Museet. Utklipp ur tidningen Aftonbladet.]

komma); och det har i alla mina dar varit mig svårt att i *ord* beklåda hvad som egentligen alltid var individuellt hos mig; jag gick alltid efter en djup, af Gud hos mig nedlagd, instinct för det rätta i konsten och därefter handlade jag alltid — och äro sådana personer sällan i stånd att klart argumentera öfver hvad som är dem själfva så enkelt och naturligt.

Emellertid är min erfarenhet dock så rik — mitt inre så mycket klarare än någonsin förr, att jag vill gerna meddela hvad jag vet ok kan i det hopp att det blir oss emellan blott, d. v. s., att min *epistel* endast stadnar hos Professorn själf — ok blott utdrag deraf gjöres till andra — ok att hvad deri kan anses nyttigt eller praktiskt af hjärtat gärna må användas på elever. Det faller af sig själf att ett sådant resultat af mina råd skulle endast göra mig stor fröjd.

Nu vill jag så godt jag förmår besvara hvarje punkt enskildt:

Vårt kära, kära Fädernesland är särdeles rikt på rå-ämnen — deri har Herr Prof. fullkomligt rätt, våra nordiska röster hafva en *charme*, som inga andra röster i hverlden äga! — hela vårt lands *poesie* — ljusa sommarnätter — vårens ankomst såsom med ett trollslag — våra klippor — sjöar — det vida (?), djupa, skarpa förstånd, som blivit nedlagt i vårt folklynn, *alt* — finnes i våra nordiska röster — de dofta — så till sägandes — af barr ok granskog! —

Så vår Herre har gjort sitt värk vis à vis oss svenskar, som Han gjort alla de övriga — men — vår hetsighet och tröghet — dessa båda olyckliga Contraster stå oss i vägen i utvecklingen af vår sällsynta naturs gåfvor! — Sångundervisningen är *öfveralt* miserabel. Jag har lärt mig själf att sjunga. Blott få saker kunde Garcia meddela mig — han förstod ej min individualitet — men det var så godt det — hvad jag synnerligast behöfde veta voro 2 a 3 saker — ock dem hjälpte han mig med — resten visste jag sjelf — ock fåglarna med vår Herre till sångmästare — gjorde det öfriga.

Jag förmodar att den gamle *Italienska Methoden* var den enda riktiga och naturligaste. Italienska folket är födt med sångstrupar, men den äkta konsten finnes ej där nu. Jag har ingenting hört af äkta. M:me *Persiani* var den enda ok *Lablache* de voro från den äkta tiden så sade mig också Rossini. Sången nu för tiden är faslig — skrik — utan själ — fräckhet (?) i pretentioner ock manér (?) — det är vad som prästeras!

Känner Herr Professorn Garcias sångskola? den är mycket bra. Garcia har gjort framsteg dessa sista 20 åren — ok har blifvit något curerad från sin farliga idé att låta sina elever sjunga i för »*lång anda*» tills han ruinerade rösterna. Hans skola är dock den enda jag kan recommendera, den innehåller klart allt hvad jag kan underskrifva.

Tonens bildande är naturligtvis det första. Den måste bildas på alla *vokaler* på det att den rika ok olika tonfärgen å *orden* må få sin rätta *skugga*. I gemenskap med *vocalerna* måste äfven alla *consonanterna* bildas — ock alt detta med en *stilla mund* — läpparne stilla — ock blott en liten öppning mellan tänderna¹. Man måste egentligen *tala sjungande* — endast så komma orden rätt ok när orden kunna väl prononceras — så äro de en aldeles otrolig hjälp för hela sången.

Registren äro olika nästan hos hvarje röst — så de måste behandlas mer och (?) mindre individuellt, det vill säga först bröstrosten i sin naturliga tilslutna strupe — efter den kommer ett sammanbindande av bröst med mellanrosten — hvarvid strupen öppnas tills den är alldeles öppen i Mediumet af de 3:ne registren — innan början af de högsta registret sluter sig strupen återigen tillsammans² (just sådan den är i bröstet) nästan blott med den stora skilnaden att i de högre tonerna tungspennen är aldeles uppdragen emot det öfre (ok inre) hvalfvet af gommen, ok att således den öfre delen af hufvudet har att bilda de högre tonerna — af hvilken orsak förmodligen ordet hufvudröst upstått. *Timbre*- ok *tonfärg* äro ord som altid syntes mig oklara ok onödiga, jag förstår dem ej, ty genom alla vocalers noga och detaljerade utbildning — såsom ok consonanternas samvetsgranna studerande i harmonie med vocalerna måste *alla möjliga* tonfärger ju upstå ok jag har bara att välja efter som hvad behovet påkallar.

Timbre återigen hör — enligt min idé — till *uttryck* af *själen* — min *Timbre* måste lyda min känsla — därför en riktig Declamation — ett noga iakttagande af punktering (?) i alla dessa fina ok *oändliga* nyancer, sammanparad med ett riktigt utbildande af den *inre människan* måste ovilkorligen hjälpa mig öfver den *tekniska* termen till den egentliga *saken*, hvilken

ordet representerar om jag sjunger om fröjd — sorg — hopp kärlek — min Frälsare — *folkvisor* — månsken — solsken etc. etc. — så känner jag naturligtvis aldeles olika, ock min röst antager min *själs Timbre* utan att jag på minsta vis bryr mig om med hvad tonfärg eller *Timbre* jag sjunger! *Allt* gjordes *undan* då jag djupt ok stilla *studerade* meningen af *orden* — ok då jag *drog en tråd* igenom hela poemet — så att början ok slutet hörde tilhopa ok nyancerna voro länkar i en kedja, som jag vill likna vid bilden af ormen, som biter sig i stjärten.

För att kunna sjunga måste hela människan utbildas! Det är så med hvarje sak i lifvet om vi vilja upnå något slags *början* til *fulkomlighet* — så hafva vi att se vidt omkring oss — icke utbilda ensidigt — en person som vill lära sång bör ha en idé om mycket annat — *sång* är en egendomlig gåfva — svårare att förvärfva än man tror. En sånglärares kall är svårt och viktigt. Så *svårt* emedan nästan hvarje röst måste behandlas individuellt, och hela characteren *bredas ut*. Ingen kan lära sjunga med uttryck som är *dum* t. ex.

Viktigt är hans kall emedan ett oförsigtigt studerande ruinerar hälsan, ty hela kroppen sjunger — ja även benen! Jag kunde knappt släpa mig till min vagn efter mina operor! Så värkade själens arbete på kroppen. —

Jag skrifver i sådana rapsodier att törhända förstår Herr Professorn ej hälften av hvad jag vill säga — men till slutande af Herr Professorns bref (hvari så mycken klarhet — alla frågor så directe berörande alt hvad sången har viktigast) är jag öfvertygad att Herr Professorns djupt musikaliska sinne ok stora Intelligence (ursäktat) vill bli i stånd att törhända sammansätta min mosaic till ett helt. Jag talar naturligtvis så helt och hållet af egen erfarenhet. Att det dramatiska declamatoriska var hos mig en sådan fri gåfva gifven med en sådan frikostighet att *den* delen — den *andelig* — behöfde blott lif, (*Leben*) erfarenhet att komma till uttryck. Hvad min röst beträffade eller svårigheter med organen, så voro hindren så stora, påkallande en sådan outtröttlig energie och tålmod (2:ne egenskaper, hvilka tyvärr voro för mig nästan oupphinnerliga!) att endast min brinnande kärlek för ordet: *Konst* (i sin andliga betydelse) förmådde mig att undergå det fasliga slafveriet. Min anda var mycket *kort* af naturen — intet tecken till colo-

¹ Dvs. käkens (den understa) naturliga fall blott.

² Dvs. i Sopraner.

ratur — och en omöjlighet för *attack*, hvilket jag aldrig hört hos någon. I 25 år har jag segt arbetat på kromatiska skalan — för 5 à 6 år sedan kom den flytande och rund — då jag ej mer behöfde den! — men det bevisar hvad ett hälsosamt studium kan göra.

Andehämtning är sångens grundläggning. På den nästan uteslutande ankommer *tonens* character och *fasthet*. Konsten i att hämta andan väl består i sparandet af dess *utgifvande*. Andan måste *hastigt* uphämtas och segt hållas i lungorna och blott så *småningom* (under sången) utgifvas. Detta kan öfvas utan *sång* för att ej trötta eleven; ok sedan — aldrig sjunga med sista slutet af en andhämtning — det är försvagande i högsta grad. Aldrig tillåta en så kallad *snöftning* att åtfölja andans hämtande från magen. Det betyder ingenting om man tager ofta andehämtning i sång så länge man ej därigenom bryter af ord och den musikaliska *frasen*. Därför är det nödvändigt att så flitigt kunna taga up andan när som helst och hvar som helst att den ej *höres* ok till följe deraf ej stör fortgången af sången. I Passionerade saker måste man naturligtvis andas oftare, emedan *känslan* invärkar på andan, ok gör den kortare. Äfvenså då man sjunger *Forte*, så öder man naturligtvis med luft. —

Alla exerciser böra höras med avseende på andehämtningen t. ex. (1) så att ge lungorna tid att ge ut den sista och intaga tungt

den nya andan (2) är en god öfning för lärandet af *Porta mento*.

Bindning är näst efter andehämtning det viktigaste till börja med. Naturligtvis bör denna öfning göras långsamt släpande upåt med rum för andehämtning mellan hvarje figur af 2 noter. Och tvärtom bindes nedåt *drillen* är ett aldeles egendomligt studium helt simpelt. Den lärde jag mig totalt ensam. I drillen är den *öfversta* noten hufvudsaken emedan den har samma svårighet — som när man vill *hoppa upåt nedifrån*. Den nedersta tonen af drillen går af sig själf sedan den blifvit öfvad

i sammanhang med den öfre. Drillen skall *slås*, ej *sjungas*. Det slaget fås ej på annat sätt än så här (3) d. v. s. denna inter-

vall — stora eller lilla secunden (denna sednaste svårare än den stora) är den *sista* öfningen för drillen. Den egentliga drillöfningen bör börja med *Octaven* och så vidare, tills man kommer till lilla secunden (4) den understa noten skall bara hänga i

luften, men dock noga vidröra (?) den ton man ämnar (?) beröra (?) båda tonerna i drillen måste ledas, men den nedersta släppes af ok den öfversta hålles fast. Till slut blir det ett *slag* af — ok detta slag måste då repeteras. Denna öfning kan genast börjas med, ty ingenting stärker så för *coloratur* — *portamento* — piano som denna drillöfning då den göres rätt. Men den är ej lätt att med bläck och penna beskrifva. Sjunga en octave och binda *upåt* ok blott låta tonerna hänga tilsammans (*icke uphöra*) vid nedgåendet — är så nära jag kan beskrifva.

Dessa äro ungefär Elementerna af sång sådana jag uppfattat dem.

Ursäkt min dåliga penna i alla afseenden. Brevet har vuxit till en faslig lunta. Måtte Herr Professorn kunna läsa mina kråkfötter.

Min man torde själf överlämna detta brev i Herr Professorns händer.

Måtte han få det nöjet att råka Herr Professorn hemma, han har ej lång tid att vara i Stockholm. Han kan vida bättre än jag uttala sig öfver musik ock kan troligen göra klart mörka punkter i min fasligt långa Epistel.

Med mina aldra hjärtligaste önskingar för framgång i det nya sångconservatoriet ock med hopp om *ursäkt* för min långa tystnad tecknar jag, min gode Herr Professors med största högaktning och välvilja.

Jenny Lind-Goldschmidt.

Med anledning av detta intressanta brevs publicerande i A. B:s spalter har redaktionen vänt sig till den i huvudstaden

kände sångpedagogen dr Gillis Bratt för att höra en modern auktoritets tankar om de i brevet uttalade synpunkterna angående sångkonst, som vår stora landsmaninna en enda gång i sitt liv skriftligen behandlat. Vi lämna härmed ordet åt dr Bratt.

NÅGRA REFLEXIONER MED ANLEDNING AV OVANSTÅENDE BREV.

För den, som studerat de svenska kvinnornas sångorgan, gör det ett egendomligt intryck att av vår världsberömda landsmaninnas egen hand få bekräftelse på hur alltigenom svensk hennes egen förgudade röst varit. Samma sköna och mjuka, men ändå svårhanterliga och trögt angivande organ, samma självfullhet på gränsen till sentimentalitet, samma bräcklighet, samma oförmåga att använda hela den tillgängliga utandningsluften och slutligen samma svårighet att förstå och erkänna de varmblodigare sångnationernas teknik och eldfulla styrka. Men den beundransvärda målmedvetna och utomordentligt sega energien att av sitt, enligt hennes egen uppgift, bristfälliga och motsträviga material göra icke blott världens självfullaste »disease» utan även den suveräna koloraturdivan på en tid, då nästan varenda sångerska *måste* kunna sjunga koloratur — se där en mindre äkta svensk men så mycket mer för alla våra sångerskor uppmuntrande företeelse.

Vid 9 års ålder intogs Jenny Lind i operaskolan, och redan året därpå fick hon debutera i en talroll. 12 år gammal sjöng hon offentligt en duett med sin lärare, hovsångaren I. Berg, och vid 15 hade hon gjort ett 30-tal roller vid *tal*scenen. Då man vet, att våra nordiska talröster vid denna ålder äro särdeles bräckliga och svårtränade och ytterst sällan fria från spänning i halsen (även på röster, som äro klara och vackra), så ligger det antagandet bra nära till hands, att det redan varit under just dessa år av hennes lysande bana, som Jenny Linds både tal- och sångröst tog sin första förrädiska skada. Man behöver blott tänka på, hur hon med sin obetvingliga och prisvärda vilja att låta texten på det självfullaste sätt komma till sin rätt, vid sina oerhört energiska koloratörövningar gått ut från en sannolikt spänd och troligen redan tidigt sliten talton, för att förstå, varför hon i slutet av sitt tjugonde år, strax efter det hon utnämnts till hovsångerska, hade fått sin röst så angripen,

att samtida kännare allvarligt fruktade för att den unga geniala sångerskan alldeles skulle mista den. Det är icke säkert, att hon själv trots sin stora och allvarliga självkritik då eller någonsin senare i livet märkt, att hennes röst försämrats i klang och styrka. Det uppgives, att hon själv ansåg den bättre än någonsin vid några och femtio års ålder, ehuru många kompetenta samtida försäkra, att densamma redan efter hennes trettionde år varit högst decimerad och tjugu år senare både svag, beslöjad och långt ifrån vacker. Att hon det oaktat ännu 20 år efter sin avgång från scenen kunna vinna så betydande triumfer, som hon faktiskt gjorde, vittnar bättre än något annat om hennes skicklighet och hennes sångs rent personliga fascinerande charme och självfullhet. Det måste ha varit en stor och underbar människa, som talade till den ofta av tjusning och rörelse snyftande främmande publiken genom den lilla beslöjade rösten.

21 år gammal lämnade hon Stockholmsoperan och begav sig på studieresa till den berömda sångläraren Manuel Garcia i Paris. Denne ansåg att »hon egentligen inte hade någon röst alls», men under alla förhållanden så sliten, att hon måste tåla sex veckor. Så småningom återkom och förbättrades, särskilt egaliserades, hennes röst under de två år hon stod under den skicklige och utomordentligt kunnige lärarens ledning. 24 år vann hon en lysande seger som »Norma» i Berlin. De sceniska triumfer som nu följde, och vilka satte halva det musikaliska Europa i feber, räckte icke längre än fem år, då hon med en avskedsföreställning i London endast 29-årig för alltid lämnade scenen 1849. Redan då hade hennes röst åter börjat låta sliten, men från och med den amerikanska turnéen 1850—1852 avtog den mycket hastigt i styrka och klarhet. Hon uppträdde offentligt ända in på 1870-talet. 1883—1886 var hon sånglärarinna vid Royal College of Music i London.

Mot bakgrunden av dessa små erinringar bör man läsa det intressanta brevet från 1868, som ger fackmannen så många inblickar i den stora sångerskans uppfattning om sin konst. Omedelbart sticker hennes starka övertygelse i ögonen, att hon lärt sig i det närmaste allting själv genom eget arbete och trägna övningar. Oavsett om detta nu är rättvist mot alla dem, som lagt ner stor omsorg på hennes utbildning (Craelius, Berg, A. F. Lindblad, Garcia), så torde det sannolikt vara dessa oupphörliga och kanske icke alltid hälsosamma övningar, som

gjorde hennes röst i förtid sliten. Man kan gott förstå, att Garcia, med sina fysiologiska kunskaper och sin förkärlek för fria, lysande röster med lång buren anda, ställde sig kritisk mot den unga svenskan med en röst, som i mycket var motsatsen till detta. Huruvida hon i sitt omdöme, att sångundervisningen »överallt är miserabel», även innefattande Garcias, är ej rätt klart. Mycket talar för, att hon ytterst ofullständigt fattat och tillgodogjort sig hans kunskaper och åsikter. Däröfver vittnar bland annat hennes litet nedlåtande kritik av begreppet »timbre», som hon funnit »oklart och onödigt». Garcias »timbre claire» och »timbre obscure» hade i själva verket icke så mycket att göra med »själen» annat än medelbart; de voro två tekniskt och fysiologiskt olika sätt att intonera och sjunga — ungefär motsvarande tekniken med högt och lågt struphuvud. Troligen har Jenny Lind aldrig kunnat taga en enda ton med »timbre obscure» — på den tiden funnos icke de moderna hjälpmedlen vid undervisningen. Likaså anger hennes åsikt om fördelen av tungspenens (mjuka gommens) fullständiga upplyftande (och alltså näsans och delvis huvudets avstängande) på de högre tonerna en bestämd avvikning från både Garcias och den moderna röstfysiologiens uppfattning. Denna starka gomspänning är ofta typisk för den, som anstränger stämbanden utan stöd av *hela* huvudresonansen. Även registerindelningen är icke Garcias — den förefaller mycket föråldrad och vilseledande.

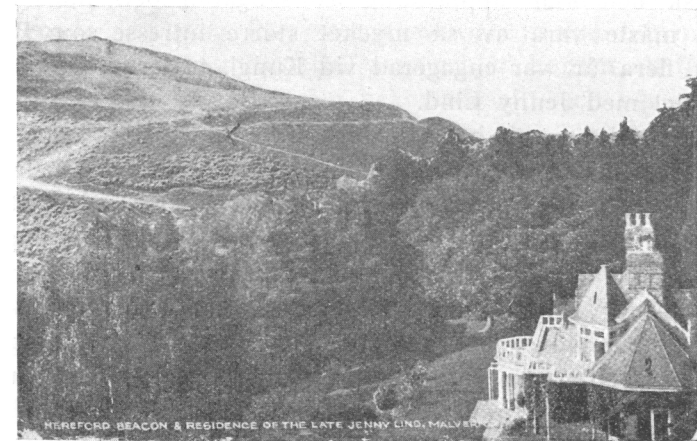
Att gå ut från texten och diktens mening och utan vidare genom oändliga övningar tvinga rösten att följa med, är ofta ganska farligt, om man icke är säker på att artikulationsrörelserna äro fria från halsspänning. Karakteristiskt nog nämner hon icke ett ord om spänning i halsen. Som förut blivit framhållet, har utan tvivel detta övningssätt just bidragit att i förtid slita ut hennes röst. Vad hennes andning beträffar, har den sannolikt varit delvis diafragmatisk men troligen belastad med en inandningsspänning, som hon lärt sig neutralisera genom att aldrig sjunga på sista utandningsluften. Det är klart, att hon, som ständigt fick skjuta in små »fiffiga» andhämtningar överallt, måste vara angelägen, att dessa skedde ljudlöst — därav rådet att icke »snyfta», då man »hämtar luft från magen». Att hon låtit »känslan» göra sångandan kortare, är ju icke skäl att efterlikna, och att »man naturligtvis ödar med luft vid forte», är icke så naturligt i moderna ögon.

En bland brevets intressantaste saker är utan tvivel den korrekta anvisningen, att alla vokaler och konsonanter böra med yttersta omsorg genombildas och egaliseras, så att man kan »tala med sångrösten» (märk väl: *icke* sjunga med talrösten!). Härvidlag är Jenny Lind säkert ofantligt långt före sin tid. Utomordentligt intressant är också, att hon, den sjäfulla »diseusen» med den mönstergilla texten, utförde artikulationsrörelserna med liten käköppning, lös underkäk och »stilla» läppar! Att hon anser bindning och portamento vara så viktiga för utbildningen »till att börja med» är likaså fullt modernt. Att »drillen skall slås», ej sjungas, dvs. vara rent automatisk, vittnar om skarp observationsförmåga på en tid, då man hade alla möjliga besynnerliga drillövningar men icke nutidens handgrepp till hjälp. Däremot är det icke praktiskt utförbart att omedelbart börja med drillövningar i våra dagar.

I allt framstår denna starka personlighets underbara och rörande *vilja* till konst och skönhet — denna vilja, som drev den redan världsberömda sångerskan att dagligen »slava» med övningar, tills hon fick allt att bli såsom det stod för hennes inre skönhetssyn.

Den 16 mars 1914.

G. W. Bratt.

J. Linds sista hem vid Malvern Hills.

Efter ett för några år sedan utgivet vykort (125 b).
(I rummet '1' dog J. Lind; '2' var musiksalen).